

ARAŞTIRMA MAKALE

Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarının değerlendirilmesi

Meryem SALMAN^{*1}, Emral GÜLÇEK^{**}, Rukuye AYLAZ^{***} & Filiz POLAT^{****}

^{*}Siirt Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Siirt / Türkiye

^{**} Siirt Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, Siirt / Türkiye

^{***}İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği, Malatya / Türkiye

^{****}Bitlis Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü Bitlis / Türkiye

ORCID No: <https://orcid.org/0000-0003-4191-4274> ORCID No: <https://orcid.org/0000-0003-1512-2310>

ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-1979-781X> ORCID No: <https://orcid.org/0000-0001-8326-9504>

Geliş Tarihi: 06 Nisan 2017, Kabul Tarihi: 15 Ağustos 2018, Yayın Tarihi: 20 Ağustos 2018

ÖZET

İnsan yaşamında önemli bir evre olan yaşlılık dönemi gerek sosyal gerek sağlık bilimlerinin çalışma alanı kapsamında yer almaktadır. Bugünün hemşirelik eğitimi alan öğrencileri yakın gelecekte toplumdaki yaşlı bireylere hizmet sunan profesyonellerini oluşturmaktadır. Toplumun diğer kesimlerine göre geriatrik yaş grubunun, daimi bakım gereksinimi daha fazladır. Bu özellikler de dikkate alındığında sağlık alanındaki öğrencilerin yaşlılara karşı tutumlarının bilinmesi önemli bir konu olmaktadır.

Bu araştırma hemşirelik lisans programı öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın evrenini, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı Siirt Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümünde 1,2,3 ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 561 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş olup, 472 öğrenciye ulaşılmış, veriler Aralık 2016-Ocak 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan bilgi formu ve "Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin frekans dağılımları ve yüzdelik oranları alınmıştır. Çalışmanın verileri t testi, ANOVA ve Kruskal Wallis testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Genel olarak yaşlılara karşı tutumlarının pozitif olduğu belirlenen öğrencilerin yaşlılara karşı tutum puan ortalamalarının 80.21 ± 11.61 olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin cinsiyeti ve çalışmak istedikleri yaş grubu ile Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği (YKTÖ) arasında önemli bir ilişki saptanmıştır ($p < 0.05$). Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin mezuniyet sonrası çok düşük bir oranının yaşlı grup (%3.9) ile çalışmak istedikleri ve yaşlılığı daha çok "şefkat, bilgelik, bağımlılık" olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

Çalışma sonuçlarının eğitim programlarının oluşturulmasına, gençlerin yaşlılık dönemine yönelik bilgi düzeylerinin artırılmasına ve yaşlı bakımına ilişkin hizmetlerin kalitesinde iyileşmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğrenci, hemşire, yaşlı, tutum

Evaluation of the attitudes of nursing students towards elderly people

ABSTRACT

The age of aging, an important stage in human life, is within the scope of work of both social and health sciences. Today's nursing education students will create professionals who will serve older people in the community in the near future. The geriatric age group, according to other sections of society, needs more permanent care. When these characteristics are taken into account, it is important to know the attitudes of the health students towards their aging.

This research was conducted to determine the attitudes of nursing undergraduate students towards their aging. The universe of this descriptive study is composed of 561 students who are studying in the first, second, third and fourth grades in the Department of Nursing of Health High School of Siirt University in 2016-2017 academic year. In the study, it was aimed to reach the whole of the universe by not going to the selection of the sample. 472 students were reached and the data were collected between December 2016 and January 2017. As a data collection tool, information form created by the researchers and "Kogan Attitudes Against Aging" scale were used. Frequency distributions and percentages of the data were taken. Data from the study were evaluated using t test, ANOVA and kruskal wallis tests. In general, it was found that the average scores of attitudes towards elderly students were found to be positive against elderly people by 80.21 ± 11.61 .

The gender of the students and the age group they wanted to work with were found to be significantly related to YKTS ($p < 0.05$). According to the results of the research; It was found that a very small proportion of the students after graduation wanted to work with the elderly group (3.9%) and that they perceived the elderly more as "compassion, wisdom, dependency".

It is believed that the establishment of training programs for the study results will contribute to increasing the knowledge level of young people towards the old age and improving the quality of services related to the elderly care.

Key Words: Student, nurse, elderly, attitude

¹ Sorumlu Yazar e-mail: meryemsalman@yahoo.com

1.GİRİŞ

Günümüzde bütün dünyada insanlar daha uzun yaşamakta ve fertilité oranı azalmaktadır. Bunun sonucu olarak da genç yaşlardaki insan sayısı azalırken yaşlı insan sayısı artmaktadır. Nüfusun yaşlanması 21. yüzyılın önemli konuları arasında yer almaktadır. Nüfusun yaşlanması sağlıktan sosyal güvenliğe, çevre ile ilgili konulardan eğitime, iş olanaklarına ve aile hayatına kadar toplumun bütün yönlerini etkilemektedir (Saygılı, 2015). Yaşlılık, tarihsel süreçler ve kültürlerle göre farklılık gösteren bir olgudur. Yaşlılığa farklı anlamlar yüklenmekle birlikte, bir sorun olarak görülmesi ve bu konuda araştırmaların yapılması oldukça yenidir. Özellikle gelişmiş toplumlarda yaşlı nüfus oranındaki artışları gösteren demografik çalışmaların yaygınlaşması, akademik ve politik çevrelerde yaşlılara ilgiyi arttırmıştır (İçli, 2016).

Yaşlılık büyüme gelişmenin ileri evresi olup; insan yaşamının kaçınılmaz bir dönemidir. İnsanın yaşlanma ve yaşlılığa ilgisi çok eskilere uzanmaktadır. Diller, felsefe, efsaneler, masal ve romanlar yaşlılık üzerine görüşlerle doludur (Tufan, 2016). Tüm toplumlarda yaşlılığa ilişkin tutumlar olumlu, olumsuz, karma olabilmekle birlikte, olumsuz olma eğilimi daha fazladır. Yaşlılık dönemi daha çok insanları korkutmakta ve yaşlılık dönemi üretken olmayan durağan çok da ilgi çekici olmayan dönemler olarak algılanmaktadır. Yaşlılık dönemi hoşgörüsüzlük, muhtaçlık, esnek olmamak vb olumsuz durumlarla bağdaştırılmaktadır (Kalınkara, 2014).

Yaşlılık elbette ki fiziksel, bilişsel alanlarda bazı gerilemelerin yaşandığı, üretkenliğin sınırlandığı, bazı sağlık problemlerinin yaşandığı da bir dönemdir. Bu durumlar toplumsal rol ve statüye de etki etmektedir. Çoğu insan yaşlanmadan önce yaşlılığı aklına getirmeyen ve bu süreci doğal akışı içerisinde yaşar (İçli, 2016).

Günümüzde insan ömrünün önceki yıllara göre uzamış olması toplumda yaşlı birey sayısını artırmaktadır. İleri yaşlarda sağlık problemlerinin yaşanma olasılığı arttığından sağlık kurumlarına müracaat eden yaşlı sayısındaki artışı etkilemektedir. Sağlık kurumlarının toplumdaki bu değişimi göz önüne alarak gerekli düzenlemeleri yapması gerekmektedir. İleri yaştaki müracaatçılara çeşitli uzman mesleklerin bir ekip halinde müdahalesi daha yararlı olacaktır (Gökçe-Kutsal, 2016).

Küresel bir olgu olan yaşlılık; biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutları olan bir süreçtir. Fiziksel, psikolojik yeti kayıplarının yanı sıra üretkenlik kaybı vb nedenlerle yaşlılar kolaylıkla dezavantajlı gruplar arasında yer alabilmektedir (Kahraman, 2016). Dünya çapında, yaşlılarda yalnız yaşamaya doğru artan bir eğilim olduğu gözlenmektedir. Eş kaybı, yoksulluk gibi faktörlerin etkisi ile yaşlıların yaşlılık döneminde sosyal izolasyon riskini artırmaktadır. Bireylerin yaşlılık döneminde güven içinde olmalarını sağlamak bakımından bugün sosyal dışlanma riskini ortaya çıkaran sorunlara çözüm aramak, politika geliştirmek gerekmektedir (Görgün Baran, 2016).

Türkiye'de çoğalmakta olan nüfusun yaşa bağlı yapısı değişmektedir. Yaşlanma ve yaşlılığı demografik bir konu olarak sınırlamamak ve toplumun yani sosyal

sistemin sorunu olarak kavramak gerekir. Yaşlılıkta toplumdaki soyutlanma, sağlık sorunları, bakıma muhtaçlık vb konular yaşlılığın toplumun sorunu olarak kabul edilmesini gerektiren durumlara birkaç örnektir (Tufan, 2014). Yaşlılığın toplumsal bir sorun olarak görülmesi modernleşmeyle birlikte başlamıştır. Geleneksel toplumdaki modern topluma geçişte yaşlıların statüsünde ve toplumun yaşlılık algısında değişimler olabilmektedir (Ceylan, 2015). İleri yaşta aile yaşamının birçok kuşağı birlikte barındırmak ve kuşaklararası çok yönlü destek gibi kendine özgü bazı özellikleri vardır (İlgar 2008). Yapılan bir çalışmada da üniversite öğrencilerinin genel olarak yaşlılara ilişkin olumlu tutuma sahip olmakla birlikte; ailesinde yaşlı üye olmayan öğrencilerin oranına göre; yaşlılara yönelik olarak olumsuz ayrımcılık alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Dinçer, Usta & Bulduk, 2016).

Konuyla ilgili literatüre bakıldığında; toplumda güçsüz grupların ayrımcılığa maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal hizmet uzmanları da toplumda farklı ve güçsüz olan yaşlı, kadın, engelli, kronik hasta vb gibi incinebilir gruplarla çalışmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları gibi bazı meslek gruplarının birey, grup ve toplumla çalışırken ayrımcılık karşıtı bir uygulamayı göz önüne almaları kaçınılmazdır (Cankurtaran ve Beydili, 2016). Toplumun ve profesyonellerin yaşlılığı algılayışları, bakış açıları ve önyargıları yaşlılara sunulan hizmetlerin kalitesini de etkilemektedir. Yaşlılığın algılanışı; sağlık hizmetleri sunumunda önceliklerin belirlenmesinde, koruyucu sağlık hizmetlerinin etkin bir şekilde hayata geçirilmesinde, yaşlıların sağlık hizmetine ulaşımında, sağlık çalışanlarının yaşlı sağlığı alanında uzmanlaşmalarında, yaşlılığa yönelik politikaların etkin bir şekilde uygulanmasında yaşanan sorunlara doğrudan ya da dolaylı olarak etki etmektedir (Özdemir & Bilgili, 2014).

Yaş ayrımcılığı hem gençlere hem de yaşlılara yönelik görülmeyle birlikte, yaşlıları daha çok etkilemektedir. Modern dünyada gelişen tıbbi teknolojiler insan ömrünü uzattığı için ortalama yaşam süresi artmakta, bu da yaşlıların yaşam kalitesi ile ilgili tüm boyutların önemini arttırmaktadır. Yaşlıların istihdam, kariyer, boş zaman geçirme, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimi, bakımı gibi konularda sosyal politika düzenlemeleri ve hizmet modellerine ihtiyaçları artmaktadır. Bunların geliştirilmesi için yaşlılara ve yaşlılık dönemine ilişkin yanlış kabullerin ve kalıp yargıların olmaması gerekmektedir (Buz, 2015). Yaşlı istismarı ve ihmalinin önlenmesinde istismarın ve ihmalin belirtilerini ve risk gruplarını bilmek önemlidir (Akdemir & Görgülü, 2008).

Yaşlıların aile bireyleri ile olan ilişkileri onların toplumla bütünleşmesi, yaşamdan aldıkları tatminin artmasında oldukça önemlidir. Ancak toplumsal değişmeye bağlı olarak ailede ortaya çıkan değişimler, yaşlıların aile içindeki rollerini de değiştirmiştir. Yetişkin çocuklar ana babalarına yaşlılıklarında destek sağlasalar da yaşlılığın getirdiği değişimleri anlama konusunda yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle ailelere sağlanacak destek ve danışmanlık hizmetleri son derece önemlidir (İçli, 2008).

Yerli ve yabancı literatür incelendiğinde; genel olarak yaşlılarla yaşantı ya da eğitim deneyimi olanların yaşlılara yönelik daha olumlu tutum içinde olduklarını söylemek mümkündür. Yurtdışında yapılan bir araştırmada; yaşlılarla ilgili atölye çalışmasına (workshop) katılan tıp ve eczacılık öğrencilerinin katılım sonrası empati puanlarının arttığı belirlenmiştir (Van Winkle, Fjortoft & Hojat, 2012). Yaşlılarla ilgili programa devam eden öğrencilerin (Yılmaz & Özkan 2010) ve hemşirelik alanında eğitim alan öğrencilerin diğer alanlarda eğitim alanlara göre (Williams, Anderson & Day, 2007) yaşlılara yönelik daha olumlu tutum içinde oldukları gözlenmiştir. Bir başka çalışmada yaşlılık dönemine kaygı ile yaklaşmayan öğrencilerin, yaşlılık dönemine kaygı ile yaklaşanlara göre yaşlılara pozitif tutumları daha yüksek bulunmuştur (Allan & Johnson, 2009). Yine bir başka çalışmada; aile çevresinde yaşlılarla iletişimi olan gençlerin yaşlılara ve yaşlılık dönemine yönelik olumlu tutum içinde oldukları belirlenmiştir (Bousfield & Hutchison, 2010). Ayaz Alkaya ve Birimoğlu Okuyan (2017) hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında yaşlı bireylerle yaşayan hemşire adaylarının yaşlılara yönelik daha pozitif tutum içinde olduğunu belirlemişlerdir (Ayaz Alkaya & Birimoğlu Okuyan, 2017).

Ayrıca; hemşirelik alanında öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerinden (Van Dussen & Weaver, 2009), hemşirelik mesleğinde deneyimli olan çalışanların da hemşirelik öğrencilerinden (Liu, Norman & While, 2013) yaşlılara yönelik daha olumlu tutum içinde oldukları saptanmıştır.

Çalışmalar da gösteriyor ki; yaşlılık dönemine ilişkin bilgi ve deneyim sahibi olmak ve konuyla ilgili alanda eğitim almak yaşlı ve yaşlılığa yönelik algı ve tutumları olumlu yönde etkilemektedir.

2.YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Siirt Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören öğrenciler ile yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni / Örnekleme: Araştırmanın evrenini, Siirt Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümünde 1, 2, 3 ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan (n=561) öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak, araştırma, gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve ulaşılabilen 472 öğrenci ile yürütülmüştür.

Araştırmanın Değişkenleri

Öğrencilerin yaşlılara karşı tutumları araştırmanın bağımlı değişkenini oluştururken; öğrencilerin yaş, cinsiyet, aile tipi ve mezuniyet sonrası çalışmak iste-

dikleri yaş grubu araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan bilgi formu (Ek 1) ve "Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği" (Ek-2) kullanılmıştır.

Araştırmacılar tarafından, literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanan Bilgi Formunda öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf, mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri yaş grubu ve daha önce yaşlılara bakım verme durumlarını sorgulayan sorular yer almaktadır.

Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği (Kogan Attitudes Toward Old People Scale): Kogan tarafından 1961 yılında geliştirilen "Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği" bireylerin yaşlılara karşı tutumlarını ölçmek amacıyla oluşturulmuş, tıbbi terimleri içermeyen, sosyal içerikli ve 6'lı likert tipi bir ölçektir. Türk toplumuna geçerlilik güvenirlik çalışması Kılıç ve Adıbelli (2011) tarafından yapılan ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.82 olarak bulunmuştur. Ölçek sağlık çalışanlarına uygulandığı gibi toplumun tutumunu belirlemek amacıyla da uygulanmıştır. Toplam 34 maddeden oluşan ölçeğin; 17 pozitif, 17 negatif ifadesi bulunmaktadır. Tek numaralı maddeler negatif, çift numaralı maddeler pozitif ifade içermektedir. Negatif ifadeler, ölçeğin yapısı nedeniyle sağdan sola 6 5 4 3 2 1 şeklinde, pozitif ifadeler soldan sağa 1 2 3 4 5 6 şeklinde puanlanmaktadır. Her maddeden alınan puan toplanarak toplam puan elde edilmekte ve ölçekten en düşük 34, en yüksek 204 puan alınmaktadır. Puanın yükselmesi, yaşlılara karşı pozitif tutumu göstermektedir.

Verilerin Toplanması

Veriler araştırmacılar tarafından belirlenen günlerde, öğrencilerin ders saatleri bitiminde, sınıflara girilerek uygulanmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı açıklanıp bilgi verilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğrencilere anket formları dağıtılmış ve eksiksiz olarak doldurmaları sağlanmıştır. Anketin doldurulması yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür.

Verilerin İstatistiksel Analizi

Öğrencilerden elde edilen veriler SPSS (*Statistical Packet for the Social Science*) 17.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizlerinde yüzdeler dağılımlar hesaplanmıştır. Değişkenlerin karşılaştırılmasında veri özelliklerine göre uygun istatistiksel yöntemler Ki-Kare, t testi, ANOVA, Kruskal-Wallis, Mann-Whitney U gibi testler kullanılmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık p<0.05 düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırma için Siirt Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan ve anketlerin uygulanabilmesi için Siirt Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır. Öğrenciler araştırmanın yapılma amacı, süresi ve yapılacak işlemler gibi araştırmaya ilişkin konularda bilgilendirilerek sözel onamları alınmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin demografik özellikleri ile yaşlılara karşı tutum ölçeği (YKTÖ) arasındaki ilişki (n=472)

Demografik Özellikler	Sayı	%	YKTÖ [Mean (SD)]	Test ve Anlamlılık
Sınıf*				
1. Sınıf	155	32.8	78.40±12.12	F:2.557
2. Sınıf	151	32	79.79±10.76	p:0.55
3.Sınıf	21	4.4	76.95±8.47	
4.Sınıf	145	30.7	81.74±12.00	
Yaş				
17-20	238	50.4	79.47±11.47	F: 0,473
21-24	194	41.1	79.90±11.22	p:0,62
25 ve üzeri	40	8.5	81.37±13.95	
Cinsiyet				
Kadın	215	45.6	78.79±9.98	t:-0.75
Erkek	257	54.4	80.66±12.72	p:0.01
Medeni durum				
Bekar	450	95.3	79.66±11.39	MWU:267.000
Evli	22	4.7	82.72±15.04	p:0.06
Yaşadığı Yer				
İl	243	51.5	79.38±10.99	F: 1.52
İlçe	136	28.8	79.28±10.55	p:0.21
Köy	93	19.7	81.68±14.19	
Aile Tipi				
Çekirdek aile	293	62.1	79.25±11.32	F: 1.316
Geniş aile	171	36.2	80.55±12.02	p:0.26
Diğerleri	8	1.7	84.37±11.00	
Çalışmak istenen yaş grubu				
Çocuk(18 yaş altı)	49	10.4	76.38±11.45	KW _x ² ::12.000
Yetişkin (18-64)	409	86.7	80.34±11.46	p:0.04
Yaşlı (65 üstü)	14	3.9	76.28±13.58	
Yaşlıyla yaşama durumu				
Evet	247	52.3	80.17±12.15	t:0.70
Hayır	225	47.7	79.41±10.94	p:0.54
Yaşlıyla yaşama durumu				
Büyükanne-büyükbaba	148	31.4	81.26±12.03	KW _x ² ::246.000
Büyükanne	78	16.5	78.62±12.70	p:0.19
Büyükbaba	18	3.8	76.77±10.35	
Diğerleri	3	0.6	86.66±12.15	
Ebeveynle yaşama isteği				
Evet	432	91.5	79.78±11.58	t:-0.75
Hayır	40	8.5	80.12±11.74	p:0.01
Yaşlılık ifadesinin önem sırası 1				
1.şefkat	254	53.8	79.60±11.73	F: 1.008
2.bilgelik	94	19.8	80.09±13.18	p:0,42
3.güçsüzlük	44	9.3	81.22±9.32	
Yaşlılık ifadesinin önem sırası 2				
1. bilgelik	193	40.9	78.86±11.88	F: 0.81
2. şefkat	84	17.8	79.73±11.30	p:0.52
3.bağlılık	52	11	82.48±12.04	
Yaşlılık ifadesinin önem sırası 3				
1. bağlılık	192	40.7	79.48±11.77	F: 0.72
2.hastalık	57	12.1	78.77±9.19	p:0.64
3. güçsüzlük	47	10	80.27±11.95	

* 1=1.Sınıf, 2=2. Sınıf, 3=3. Sınıf, 4=4. Sınıf

3.BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrenci hemşirelerin demografik özellikleri incelendiğinde; öğrencilerin % 32.8'inin 1.sınıfta, % 50.4'ünün 17-20 yaş grubunda, % 54.4'ünün erkek, % 95.3'ünün bekar, % 51.5'inin il merkezinde yaşadığı ve % 62.1'inin çekirdek aile tipine sahip olduğu belirlenmiştir. Yaşlıyla beraber yaşama durumu değerleridirinde, öğrencilerin % 31.4'ünün büyükanne-büyükbaba gibi yaşlı bireylerle yaşadığı görülmüştür. Öğrencilerin % 86.7'si mezuniyet sonrası yetişkin grupla, % 10.4'ü çocuk grubuyla çalışmak istemektedir.

Öğrencilerin sadece % 3.9'unun yaşlı grupla çalışmak istediği belirlenmiştir. Öğrencilerin demografik özellikleri ile yaşlılara karşı tutum ölçeği arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, öğrencilerin cinsiyeti ile YKTÖ arasında istatistiksel olarak önemli fark saptanmıştır ($p<0.05$).

Öğrencilerin sınıfı, yaşı, medeni durumu, yaşadığı yer ve aile yapısı ile YKTÖ arasında istatistiksel olarak önemli fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Öğrencilerin çalışmak istedikleri yaş grubu ile YKTÖ arasında istatistiksel olarak önemli fark belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 1).

Yaşlıyla yaşama durumu ile YKTÖ arasında istatistiksel olarak önemli fark saptanmamıştır ($p>0.05$). İleride kendi ebeveynleri ile yaşama isteği olan öğrencilerin (% 91.5) YKTÖ puanları yüksek bulunmuş olup; sonuç istatistiksel olarak da önemlidir ($p<0.05$). Öğrenci hemşirelerin yaşlılığı önem sırasına göre "şefkat (% 53.8), bilgelik (% 40.9) ve bağlılık (% 40.7)" olarak algıladıkları görülmektedir. Söz konusu algı ile YKTÖ puanları arasında istatistiksel olarak önemli fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 1).

4.TARTIŞMA

Öğrencilerin yaşlılara karşı tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada hemşirelerin YKTÖ puan ortalaması 80.21 ± 11.61 olarak belirlenmiştir. Ülkemizde bu konuda Kılıç ve Adıbelli'nin (2011) yaptıkları çalışmada YKTÖ puan ortalaması 99.49 ± 11.12 olarak saptanmıştır. Literatürde bu konuda yapılan çalışmalarda genellikle öğrencilerin yaşlılara karşı pozitif tutum sergiledikleri görülmektedir (Wang, Liao, Kao, Chen, Lee, Lee vd., 2009).

Bu çalışmada öğrencilerinin sınıflarıyla YKTÖ puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark gözlenmemiştir ($p>0.05$). Ancak 4. sınıf olan öğrencilerin diğer sınıflara nispeten yaşlılara karşı daha pozitif tutum içinde oldukları belirlenmiştir. Hweidi ve Al-Hassan'ın yaptıkları çalışma, bu araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir (Hweidi & Al-Hassan, 2005). Dinçer ve arkadaşları (2016) yaptıkları çalışmada öğrenim görülen sınıf düzeyinin "Yaşlı Tutum Ölçeği (YATÖ)" puanlarını etkilediğini belirlemişlerdir. Çalışmada üçüncü sınıf öğrencilerin YATÖ toplam ve yaşlının yaşam alanını sınırlama alt boyut puanlarının 4. sınıf öğrencilerine göre daha düşük olduğu, 1. ve 2. sınıf öğrencilerin ise olumsuz ayrımcılık alt boyut puanlarının 4. sınıf öğrencilerin aldıkları puanlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Araştırmada öğrencilerinin yaş gruplarıyla YKTÖ puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark görülmemiştir ($p>0.05$). Ancak; 25 yaş üzeri öğrencilerin 25 yaşından küçük öğrencilere göre yaşlılara karşı daha pozitif tutum içinde oldukları belirlenmiştir. Literatürde yaşın yaşlılara karşı tutumları etkilediğine dair bulgular mevcuttur. Hweidi ve Al-Obeisat'ın (2006) yaptıkları çalışmada yaşın yaşlılara karşı tutumu pozitif yönde etkileyen bir etmen olduğu belirlenmiş, 25 yaşından büyük hemşirelik öğrencilerinin, 25 yaşından küçük hemşirelik öğrencilerine göre daha pozitif tutum içerisinde oldukları bulunmuştur.

Araştırmada hemşire öğrencilerinin cinsiyetleriyle YKTÖ puanı arasında önemli bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Bu çalışmada erkek öğrencilerin yaşlılara karşı tutumlarının kız öğrencilerin tutumlarından daha pozitif olduğu belirlenmiştir. Literatürdeki çalışmalarda da erkek öğrencilerin ve yaşça büyük öğrencilerin tutumlarının daha pozitif olduğu bildirilmiştir (Hweidi & Al-Obeisat, 2006; Pan, Edwards & Chang, 2009; Wang, vd., 2009).

Bu çalışmada öğrencilerin medeni durumlarıyla YKTÖ puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark gözlenmemiştir ($p>0.05$). Ancak evli olan öğrencilerin bekarlara nispeten yaşlılara karşı daha pozitif tutum sergiledikleri görülmektedir. Bu sonuç yaş ve yaşantısal olgunlukla ilgili olabilir. Liu ve arkadaşları (2013) da çalışmalarında hemşirelikte mesleki deneyimi olan hemşirelerin yaşlılara karşı öğrenci hemşirelerden daha olumlu tutum içinde olduklarını belirlemişlerdir.

Araştırmada öğrencilerin yaşadığı yerle YKTÖ puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Ancak köyde yaşayan öğrencilerin yaşlılara karşı daha pozitif tutum içinde oldukları tespit edilmiştir. Dinçer ve arkadaşları sadece yaşadıkları yerin il, ilçe, köy olma durumunda değil bölgesel farkların da anlamlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Dinçer, Usta & Bulduk, 2016).

Araştırmada öğrencilerin aile tipleriyle YKTÖ puanı arasında önemli bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$). Fakat; çekirdek aile tipindeki öğrencilerin daha negatif tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Kayseri' de yapılan bir çalışmada geniş ve parçalanmış aile yapısına sahip çalışanların, yaşlının yaşamını sınırlama dışındaki YATÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları çekirdek aile yapısına sahip olanlara göre yüksek bulunmakla beraber gruplar arasında anlamlı fark saptanmamıştır (Ünalın, Soyuer & Elmalı, 2012).

Bu çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun mezuniyet sonrası yetişkin yaş grubu ile, düşük bir oranının ise yaşlı grup ile çalışmak istedikleri bulunmuştur. Ayrıca çalışmada öğrencilerinin çalışmak istenen yaş grubuyla YKTÖ puanı arasında önemli bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Bu konuda yapılan bazı çalışmalarda öğrencilerin mezuniyet sonrası yaşlı grupla çalışmak istedikleri (Kulakçı, 2010; Pan vd, 2009; Şenol Çelik vd, 2010), bazı çalışmalarda ise geriatrinin öğrenciler tarafından mezuniyet sonrası çok fazla istenilmeyen bir alan olduğu bulunmuştur (Goldenberg & Iwasiw, 1990; Happell & Broker, 2001; Hweidi & Al-Obeisat, 2006).

Araştırmada öğrencilerin yaşlıyla yaşama durumuyla YKTÖ puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark gözlenmemiştir ($p>0.05$). Ancak; büyükanne-büyükbabasıyla yaşayan öğrencilerin yaşlılara karşı daha pozitif tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Ünalın ve arkadaşları yaptıkları araştırmada yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde yaşlı ile birlikte yaşayan çalışanların yaşlıya yönelik olumlu tutum puan ortalamalarını yaşamayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuşlardır (Ünalın, Soyuer & Elmalı, 2012). Aynı şekilde Dinçer ve arkadaşları da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ailesinde yaşlı birey olmayan öğrencilerin yaşlılara yönelik olumsuz tutum puanları, ailesinde yaşlı birey olanlara göre daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$) (Dinçer, Usta & Bulduk, 2016).

Araştırmada öğrencilerin çoğunluğunun ileride kendi ebeveynleriyle yaşamak isteği belirlenmiştir. İlerde kendi ebeveynleriyle yaşamayı isteme durumu ile YKTÖ puanı arasında önemli bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Anket sonrası öğrencilerle sözlü iletişimde; ileride kendi ebeveynleri ile yaşamak isteme durumunun neden ne kadar yüksek çıktığı sorulduğunda; "Bugünkü varlığımı onlara borçluyum", "başka türlü bir yaşam biçimi düşünülemez" ve "Bundan daha doğal ne olabilir ki?" gibi cevaplar alınmıştır. Bu cevaplar hem vicdani sorumluluk hem de geleneksel aile biçiminin benimsendiğini gösteren izler taşımaktadır. Geleneksel kültürümüz içinde yaşlının bakımı, hem yaşlılar hem de çevredeki diğer insanlar tarafından ailenin çocuklarından beklendiği için öğrenciler çevreden tepki görme ya da ayıplanma endişesi ile kendisine yüklenen sorumluluğu karşılamaya çalışmaktadır. Konak ve Çiğdem'in (2005) yaptıkları çalışma, bu araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Öğrenci hemşirelerin yaşlılığı önem sırasına göre "şefkat, bilgelik, bağlılık" olarak algıladıkları bulunurken; YKTÖ puanları arasında istatistiksel olarak önemli fark saptanmamıştır ($p>0.05$) Yapılan çalışmalarda öğrencilerin yaşlılığı "birine bağımlılık, ümitsizlik, yalnızlık, üretkenliğin bitişi ve ölümü bekleme" olarak algıladıkları bildirilmiştir (Kulakçı, 2010; Şenol vd, 2010).

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarının pozitif olduğu bulunmuştur. Çalışma sonuçlarına göre 4. sınıf öğrencilerinin, yaşça büyük olanların, evli öğrencilerin, yaşlılarla yaşama deneyimi olanların yaşlılara yönelik daha pozitif tutum içinde oldukları belirlenmiştir. Sonuçlar gözönüne alındığında; birinci sınıf ders proramlarında, yaşlılık ve yaşlanma sürecine ilişkin kavramlara daha çok yer verilmesinin ve öğrencilerle yaşlıların iletişim kurabileceği "yaşantı gruplarının" oluşturulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin yaşlılarla daha fazla bir arada olabilecekleri ve bakım verebilecekleri uygulama alanlarının oluşturulması, öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanma konusunda farkındalıklarını artırmaya yönelik yaşlı sağlığı ile ilgili sempozyum, panel ve kongrelere katılımları için desteklenmeleri önerilmektedir. Bundan sonra konuyla ilgili yapılacak araştırmaların; erkek öğrencilerin pozitif tutum puanlarının neden kız öğrencilerden yüksek çıktığının belirlenmesine yönelik tasarlanması yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, N., Görgülü, Ü. & Çınar, F. İ. (2008). Yaşlı istismarı ve ihmali. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 68-75.
- Allan, L. J. & Johnson, J. A. (2009). Undergraduate attitudes toward the elderly: The role of knowledge, contact and aging anxiety. *Educational Gerontology*, 35(1), 1-14.
- Ayaz Alkaya, S. & Birimoğlu Okuyan, C. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(1), 43-52.
- Bousfield, C. & Hutchison, P. (2010). Contact, anxiety and young people's attitudes and behavioral intentions towards the elderly. *Educational Gerontology*, 36, 451-466.
- Buz, S. (2015). Yaşlı bireylere yönelik yaş ayrımcılığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 268-278.
- Cankurtaran, Ö. & Beydili, E. (2016). Ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulamasının gerekliliği üzerine. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 145-159.
- Ceylan, H. (2015). Sosyal değerden sosyal soruna yaşlılık: Geleneksel toplumdan modern topluma değişen yaşlılık algısı. *Modern Hayat ve Yaşlılık* (Ed: Harun Ceylan) (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, Yayın No: 1210. (s. 25-54).
- Dinçer, Y., Usta, E. & Bulduk, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor? *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 9(1), 26-38.
- Gökçe-Kutsal, Y. (2016). Yaşlılık ve sağlık. *Yaşlılık Sosyolojisi*. (Ed: Harun Ceylan) (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, Yayın No: 1657. (s. 61-76).
- Görgün-Baran, A. (2016). Yaşlılıkta sosyal dışlanmanın toplumsal boyutu. (Ed. V. Kalınkara). *Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2*. (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (s.105-125).
- Happell, B. & Broker, J. (2001). Who will look after my grandmother? Attitudes of student nurses toward the care of older adults. *Journal of Gerontological Nursing*, 27, 12-17.
- Hweidi, I. M. & Al-Obeisat, S. M. (2006). Jordanian nursing students' attitudes toward the elderly. *Nurse Education Today*, 26, 23-30.
- Hweidi, I. M. & Al-Hassan, M. A. (2005). Jordanian nurses' attitudes toward older patients in acute care settings. *International Nursing Review*, 52, 225-232.
- İlgar, L. (2008). Yaşlılık dönemi sosyal özellikleri ve serbest zaman etkinlikleri. (Ed. K. Eranlı & M. Kalkan). *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, Öncü Basımevi. (s.63-97).
- İçli, G. (2008). Yaşlılar ve yetişkin çocuklar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(1), 29-38.
- İçli, G. (2016). Sosyal statü rol bağlamında yaşlılık. *Yaşlılık Sosyolojisi* (Ed: Harun Ceylan) (1.Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, Yayın No: 1657. (s.41-60).
- Kahraman, L. (2016). Yaşlılara ilişkin "sosyal dışlanma"yı önleyici politikaların geliştirilmesi. (Ed. V. Kalınkara). *Yaşlılık: Disiplinlerarası Yakla-*

- şım, Sorunlar, Çözümler-2. (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (s.127-140).
- Kalınkara, V. (2014). *Temel Gerontoloji: Yaşlılık Bilimi*. (2.Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kılıç, D. & Adibelli, D. (2011). The validity and reliability of Kogan's attitude towards old people scale in the Turkish society. *Health*, 3(9), 602-608. doi:10.4236/health.2011.39101.
- Konak, A. & Çiğdem, Y. (2005). Yaşlılık olgusu: Sivas Huzurevi örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 23-63.
- Kulakçı, H. (2010). Hemşirelik lisans programı birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin düşüncelerinin ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3, 15-22.
- Liu, Y., Norman, I. J. & While, A. E. (2013). Nurses' attitudes towards older people: A systematic review. *International Journal of Nursing Studies*, 50, 1271-1282.
- Özdemir, Ö. & Bilgili, N. (2014). Sağlık hizmetlerinde yaşlı ayrımcılığı. *Gülhane Tıp Dergisi*, 56, 128-131.
- Pan, I. J., Edwards, H. & Chang, A. (2009). Taiwanese nursing students' attitudes toward older people. *Journal of Gerontological Nursing*, 25, 1-6.
- Saygılı, S. (2015). *Yaşlılık Psikolojisi*. Türev Yayın Grubu, İstanbul: Çevik Matbaacılık.
- Şenol, Ç., Kapucu, S., Tuna, Z. & Akkuş, Y. (2010). Views and attitudes of nursing students toward ageing and older patients. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 27, 24-30.
- Tufan, İ. (2014). *Türkiye'de Yaşlılığın Yapısal Değişimi*. Koç Üniversitesi Yayınları: 52. İstanbul: Yılmaz Ofset.
- Tufan, İ. (2016). *Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma*. (Geliştirilmiş 2.Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, Yayın No: 1479.
- Ünalın, D., Soyuer, F. & Elmalı, F. (2012). Geriatri merkezi çalışanlarında yaşlı tutumunun değerlendirilmesi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, 2(3), 115-120.
- Van Dussen, D. J. & Weaver, R. R. (2009). Undergraduate students' perceptions and behaviors related to the aged and to aging processes. *Educational Gerontology*, 35, 42-57.
- Van Winkle, L. J., Fjortoft, N. & Hojat, M. (2012). Impact of a workshop about aging on the empathy scores of pharmacy and medical students. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 76(1), 1-6.
- Wang, C. C., Liao, W. C., Kao, M. C., Chen, Y. J., Lee, M. C., Lee, M. F., et al. (2009). Taiwanese medical and nursing student interest levels in and attitudes towards geriatrics. *Annual Academic Medical Singapore*, 38, 230-236.
- Williams, B., Anderson, M. C. & Day, R. (2007). Undergraduate nursing students' knowledge of and attitudes toward aging: Comparison of context-based learning and a traditional program. *Journal of Nursing Education*, 46(3), 115-120.
- Yılmaz, E. & Özkan, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Malte-*

pe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi, 3(2), 35-53.